

**ПРИМЕНА И НАЧИН ВОЂЕЊА ПОДАКА О
ВАСПИТНИМ НАЛОЗИМА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
од 2006. до 2018. године**

- основни резултати првог свеобухватног истраживања -

1. ВИШИ СУДОВИ

Примена и начин вођења евиденција о васпитним налозима (2006 -2018)

1.1. АНАЛИЗА СТАТИСТИЧКИХ ПОДАТАКА

Савет за праћење и унапређење рада органа кривичног поступка и извршење кривичних санкција према малолетницима (Савет за малолетнике/Савет) је 2019. године донео одлуку да се спроведе прво свеобухватно истраживање примене васпитних налога и начина вођења евиденције о њима у Републици Србији. У току те године *Упитник о примени и начину вођења евиденције васпитних налога за период 2006. до 2018. године*, достављен је на адресе свих 158 центара за социјални рад (ЦСР), 25 виших јавих тужилаштва и 25 виших судова.

Виши судови у Србији су се, и поред преоптерећености и недостатка адекватних евиденција из ранијих периода, потрудили да попуне упитнике, дефинишу проблеме и доставе одговоре на постављена питања, чак и кад се показало да се у 10 судова не примењују васпитни налози. Савет за малолетнике, аутори упитника и координатори спровођења пројекта се захваљују свима који су активним учешћем допринели јаснијем сагледавању стања у области примене и начина вођења података о васпитним налозима, реалном увиду у присутне проблеме и предложили могућа решења за њихово превазилажење.

Нажалост, због пандемије вируса корона и других отежавајућих околности, прикупљање недостајућих и додатних података, као и њихова коначна стручна обрада и анализа, потрајала је неколико година. Овај посао је волонтерски обавио тим састављен од једног експерта и једног члана Савета, уз значајну сарадњу и помоћ потпредседнице и секретара Савета, те активно учешће и подршку председнице и чланова Савета. 2022. године је предложено да се предузме и додатно истраживање примене васпитних налога за период 2019. до 2021. године, што је Савет за малолетнике прихватио и у току 2022. године спроведено је и то истраживање, што ће бити предмет посебног извештаја.

У прилозима 1.1.1, 1.1.2, 1.1.3. и 1.1.4. овог дела анализе дате су четири збирне табеле сачињене на основу одговора из попуњених упитника од стране виших судова:

- Примена васпитних налога у вишим судовима – укупно и по годинама;
- Васпитни налози у вишим судовима према врсти, полу и испуњености;
- Васпитни налози у вишим судовима – према учињеном кривичном делу;
- Виши судови – начин вођења евиденција о васпитним налозима.

У посебном одељку 1.1.5. дат је извештај о одговорима виших судова на питање о укупном броју малолетника према којима је покренут (КИМ) поступак за кривична дела за које је прописана новчана казна или казна затвора до пет година.

1.1.1. Примена васпитних налога у вишим судовима – укупно и по годинама

Према комплетно обрађеним одговорима виших судова на питања из наведеног упитника, у Републици Србији у периоду од 2006. до 2018. године је према малолетницима одређено и примењено 985 васпитних налога.

У десет виших судова (Врање, Краљево, Лесковац, Неготин, Нови Пазар, Смедерево, Суботоца, Ужице, Чачак и Шабац) у наведеном периоду није било примене васпитних налога. Зато је овом анализом обухваћено разматрање резултата у примени васпитних налога у петнаест преосталих судова, с тим што је у неколико судова (Зајечар, Пирот и Пожаревац) у целом периоду одређено и примењено само неколико (1 или 2) васпитних налога.

Из табеларног приказа (Табела 1.1.1.) очигледно је да се примена васпитних налога у вишим судовима у Србији, уз одређене осцилације и мали број ових налога до 2010. године, прогресивно развија. С друге стране, уочљиве су разлике код судова који примењују васпитне налоге, пре свега у погледу броја и врсте примењених налога. Тако су виши судови у Зрењанину (259 случајева), Новом Саду (225) и Крагујевцу (193) применили заједно 677 или више од 2/3 (68, 87 %) од укупног броја налога, у односу на осталих 12 судова који су их примењивали у знатно у мањем броју, заједно - 306 или 31,13% од укупно примењених васпитних налога.

Васпитни налози од стране судија, односно већа за малолетнике, виших судова у Србији су почели да се примењују од почетка примене Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (ЗМ) 2006. године у тада Окружним судовима у Новом Саду и у Панчеву. Практичари су били у дилеми да ли уопште почети са применом новог законског института пре доношења одговарајућег Правилника, чије доношење је ЗМ предвиђа. Тај правилник, за разлику од Правилника о извршењу васпитних мера посебних обавеза, никада није ни донет, али су стручни и научни ауторитети подржали њихову примену на основу важећих законских одредби.

Од почетка друге деценије овог века васпитни налози се, поред Новог Сада и Панчева, примењују и у вишим судовима у Зрењанину, Ваљеву и у Сремској Митровици. Од 2012. године у вишим судовима у Крушевцу и Сомбору, од 2013. у суду у Нишу, а од 2014. и у вишим судовима у Београду и Крагујевцу. Они су највише примењивани 2010. (то је једина година када су виши судови применили више васпитних налога него јавна тужилаштва: 135 у односу на 69) и 2015. године, а последњих година анализираних периода, уз већ поменуте, почела је и примена васпитних налога у вишим судовима у Прокупљу, Пироту, Зајечару и Пожаревцу.

Пројекат „Унапређење примене васпитних налога“ у оквиру ког је донет документ „Стандарди и процедуре за примену васпитних налога - предлог“ (2012) и спроведено пилотирање тих стандарда и процедура које су подржали УНИЦЕФ и европски донатори, а спровео Републички завод за социјалну заштиту, су, заједно са све широм применом посебних обавеза, допринели да се одржи и рашири примена васпитних налога у нашој средини, на основу ентузијазма професионалаца и успешне интерсекторске сарадње.

Тиме се постигло да већина и сви највећи судови у Србији примењују васпитне налоге који представљају нову позитивну праксу примене савремених диверзионих мера према малолетницима, за коју смо као друштво сазрели. Фокус је и даље на квалитету, превенцији и ефикасном дејству новоуведеног паракривичног института, чији је сврха да се не покреће кривични поступак према малолетнику или да се обустави поступак, односно да се применом васпитног налога утиче на правилан развој малолетника и јачање његове личне одговорности како убудуће не би вршио кривична дела.

То што више судове у погледу броју примењених васпитних налога (осим 2010. године), од самог почетка њихове примене у значајној мери према превазилазе јавна тужилаштва, је очекивани податак, с обзиром на карактер и сврху васпитних налога који су за јавна тужилаштва мере условног опортунитета, те да, пре свега, треба да их примењују јавни тужиоци за малолетнике у преткривичном поступку.

У погледу података садржаних у сачињеним табелама, било је неколико погрешака у достављеним упитницима у збирања бројева, па су ти случајеви очигледних погрешки у овој анализи исправљени. Тако је у упитнику који је доставио Виши суд у Крагујевцу збир васпитних налога по годинама наведен на другој уместо на првој страници на којој су садржани одговори на питања са друге странице упитника. У упитнику који је достављен из овог суда постоји и уочљива разлика (193 у односу на 217) у погледу укупног броја примењених васпитних налога у односу на број налога исказан по врстама.

Могуће је да је било случајева да су појединим малолетницима одређивани два или више налога што је неспорна законска могућност из чл. 5 ЗМ-а, али уколико то на основу достављеног упитника није посебно исказано у табелама по одређеним годинама и врсти примењеног налога, исто није било могуће проверити, јер једноставно у упитнику на такав начин питање није било ни постављено. У пракси је уобичајено да се једном малолетнику одређује један васпитни налог, а само изузетно два или више налога, и да се тако исказују и други подаци. Стога за ово истраживање прихватамо претпоставку, уколико о томе нема назнака у достављеним упитницима, као у случају суда у Крагујевцу, да таквих случајева вероватно није ни било.

Приликом сачињавања упитника Вишег суда у Зрењанину по годинама, обрађивачи су за 2012. годину уместо 22 унели само 18 васпитних налога, што није сагласно са подацима за наведену годину, па је учињена исправка у *Табели 1.1.1.* тако што је и укупан збир примењених налога за овај суд повећан са 255 на 259. Слична погрешка уочена је и у упитнику Вишег суда у Сомбору, тако што се у укупном збиру примењених налога наводи број 8, а очигледно је да је збир према годинама и према кривичним делима 9 васпитних налога, па се тако и наводи у предметној табели.

Табела 1.1.1. : Примена васпитних налога у вишим судовима, укупно и по годинама

Виши суд	Достав. Подаци	Укупно В.Н.	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Београд	да	26	/	/	/	/	/	/	/	/	4	4	6	7	5
Ваљево	да	61	/	/	/	/	9	7	26	12	/	2	/	2	3
Врање	да	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Зајечар	да	1	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1	/	/
Зрењанин	да	259	/	/	/	/	90	18	22	35	20	27	22	18	7
Јагодина	да	1	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1	/
Крагујевац	да	193	/	/	/	/	/	/	/	/	22	67	26	29	49
Краљево	да	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Крушевац	да	38	/	/	/	/	/	/	8	4	6	5	8	5	2
Лесковац	да	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Неготин	да	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Ниш	да	13	/	/	/	/	/	/	/	2	2	5	1	2	1
Нови Пазар	да	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Нови Сад	да	225	12	28	5	5	7	8	19	17	15	34	32	20	23
Панчево	да	48	9	2	/	/	26	6	3	2	/	/	/	/	/
Пирот	да	2	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	2	/	/
Пожаревац	да	2	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1	1
Прокупље	да	35	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	14	13	8
Смедерево	да	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Сомбор	да	9	/	/	/	/	/	/	3	3	/	1	2	/	/
Сремска Митровица	да	72	/	/	/	/	3	10	8	6	8	13	10	12	2
Суботица	да	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Ужице	да	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Чачак	да	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Шабац	да	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Укупно		985	21	30	5	5	135	49	89	81	77	158	124	110	101

1.1.2. Васпитни налози у вишим судовима према врсти, полу и испуњености

Према судским евиденцијама у анализираном периоду најчешће примењени васпитни налог је био из тачке 1. члан 7 ЗМ-а – 497 (поравнање са оштећеним..), затим из тачке 3. истог члана ЗМ-а (укључивање, без накнаде, у рад хуманитарних организација или послове социјалног, локалног или еколошког садржаја) – 279 случајева из тачке 2. овог члана ЗМ-а (редовно похађање школе/одлажење на посао) – 110 васпитних налога.

У попуњеним упитницима је исказана и примена 3 васпитна налога из тачке 4. чл.7 ЗМ-а (подвргавање одговарајућем испитивању и одвикавању од зависности изазване употребом алкохолних пића или опојних дрога) и 89 васпитних налога из тачке 5.

(укључивање у појединачни или групни третман у одговарајућој здравственој установи или саветовалишту) наведеног члана ЗМ-а.

Један од сновних закључака из овог дела истраживања је да се због непотпуних евиденција, недостатка адекватне комуникације између судова и надлежних центара за социјални рад, али и због различитог разумевања карактера и начина спровођења васпитног налога из тачке 1. члан 7 ЗМ-а (поравнање са оштећеним..), у првим годинама његове примене, у мањем броју случајева радило се о поравнању на суду путем извињења или непосредне накнаде штете оштећеном, о чему понекад надлежни центри за социјални рад као да нису били ни обавештени, што се касније поправља, али још увек недовољно за потпуни увид у примену овог налога. Због тога и због недостављених података за одређене ЦСР-е, имамо ситуацију да се број примењених васпитних налога према упитницима ЦСР-а у појединим срединама знатно разликује од података које садрже судске евиденције и да укупно нису у сагласности са подацима Републичког завода за статистику (РЗС).

Збир васпитних налога када се исказује према полу малолетника за посматрани период (*Табела 1.1.2*) једнак је укупном броју од **985** примењених васпитних налога у вишим судовима, а приближан томе је и збир васпитних налога када се исти сабирају према исказаним подацима о врсти примењеног васпитног налога (**1015**).

На предлог Савета за малолетника РЗС од 2011. године прикупља податке о врсти примењеног васпитног налога, при чему се у одређеном (мањем) броју случајева примењени два или више васпитна налога. Ово последње је у овом делу истраживања, као и у погледу кривичних дела, било тешко повезати у сваком случају са конкретним васпитним налогом, јер у почецима њихове примене није било обавезе да се о томе води посебна евиденција кроз предмете ВН и ИВН, него су постојали само КИМ предмети, што је унето у Судски пословник крајем 2009. године.

На пример, у односу на исказан укупан број примењених васпитних налога по врстама у Вишем суду у Крагујевцу, који је већи од укупног броја налога који је израчунат према броју малолетника који су их применили (217 у односу на 193). Овакав резултат је, као и други, приказан у збирним табелама, али је тешкоћа, иначе изузетног концепта истраживања путем анкете свих случајева примене васпитних налога, што се показао као тежак за спровођење када уобичајени базични подаци недостају или су противуречни, па их треба проверавати и кориговати. На пример, у појединим упитницима су навођена кривична дела за која није дозвољена примена васпитних налога или су ти и подаци о врстама примењених васпитних налога недостајали у првобитној документацији суда која је била неформална.

Накнадне провере података, увид и разговори са тада поступајућим судијама, су обављени у случајевима Вишег суда у Новом Саду, Вишег суда у Панчеву, Вишег суда у Прокупљу и Вишег суда у Ваљеву, о чему су сачињене белешке координатора овог истраживања.

Следећи пример су подаци који су достављени за Виши суд у Сремској Митровици

при чему у одговору на упитник нису коришћени оригинални обрасци и уобичајена техника исказивања, него су на једном обрасцу који су сами креирали за неколико година примене васпитних налога, обрађивачи приказали заједно податке о полу малолетника, врсти васпитног налога и називу кривичног дела због кога се исти одређује, што може да створи забуну у тумачењу и исказивању примене васпитних налога по врстама, али и по кривичним делима због којих су одређени, па ће о овом случају, као и о претходно наведеним, бити још речи у поглављу 1.1.3.

Осим што је васпитни налог из тачке 1 члан 7 ЗМ-а - *поравнање са оштећеним како би се накнадом штете, извињењем, радом или на неки други начин отклониле, у целини или делимично, штетне последице дела*, апсолутно најпримењиванији у пракси рада судова (**497 или 50,45%**), неопходно би било посебно анализирати како се у данашње време реализује овај налог.

Познато је да се ресторативни карактер овог васпитног налога остварује на неки од алтернативно прописаних начина: 1) накнадом штете, 2) извињењем малолетника оштећеном, 3) радом малолетника у корист оштећеног или 4) на неки други начин. Док се то не анализира и не одговори на питања која се од алтернативних могућности спроводи у пракси и на који начин, не може се имати потпуни увид у квалитет и стандарде примене овог васпитног налога.

Недостају, на пример, одговори на питање да ли се и како спроводи поравнање са оштећеним као медијација између малолетника и оштећеног, да ли су у том процесу ангажоване квалификоване институције и медијатори и да ли је било случајева да малолетник својим радом надокнади штету или се испуњење овог налога своди на добровољну накнаду штете коју оштећеном исплате родитељи малолетника или формалну изјаву о извињењу?

Такође, уочљива је појава да судови у већем броју примењује само једну, две и ретко три или више врста васпитних налога, што је често условљено постојањем споразума или уговора ЦСР-а о сарадњи са локалном заједницом и одговарајућим институцијама здравствене струке и саветовалиштима, што зависи од сектора социјалне заштите који спроводи васпитне налоге и требао би бити стожер међусекторске сарадње у одређеној локалној заједници.

Од укупно 985 одређених васпитних налога од стране судова **135 налога или 13,71%** је примењено **према малолетницама**, а сви остали (**850 или 86,29%**), **према малолетницима**, што у погледу полне структуре малолетних учинилаца кривичних дела представља повећање процентуалног учешћа малолетница у структури извршилаца тзв. лакших кривичних дела чије се извршење не оспорава. Процент учешћа малолетница у односу на укупну популацију малолетника као учинилаца кривичних дела за које се изричу васпитне мере обично не прелази 5, односно максимално 10 процената.

На крају, у погледу испуњености примењених васпитних налога произилази да је **само 34 (или 3,46%) налога** што је позитиван показатељ, уколико део одговора није дат

формално.

Неиспуњени налози се у највећој мери (22) односе на Виши суд у Новом Саду, који од почетка и у континуитету примењује васпитне налоге и бележи други највећи број њихове укупне примене. Највећи број васпитних налога је применио Виши суд у Зрењанину, у коме према њиховом извештају није забележен **ни један од 259** случајева да васпитни налог није испуњен. Неиспуњених васпитних налога је било и у вишим судовима у Нишу (4), Сремској Митровици (3) и Панчеву (2), док су по један неиспуњен налог имали судови у Сомбору, Пироту и Крушевцу.

Достављени подаци у овом делу упитника, указују да су у првим годинама примене васпитни налози били испуњавани, готово без изузетка. Међутим, подаци из друге деценије овог века, до којих смо дошли у истраживању, уколико се имају у виду појединачни случајеви и разлози неиспуњења одређених васпитних налога, као што је то случај у Новом Саду, а којим се случајевима и практично бавио један од аутора ове анализе, указују и на својеврсни парадокс.

У време најмасовније примене васпитних налога, у погледу одређених комплекснијих налога, нпр. из тачке 5. чл.7 ЗМ-а - упућивање на појединачни или групни третман у одговарајућу здравствену установу или саветовалиште (који су углавном одређивани у случајевима кривичних дела из чл 246а КЗ), али и појединих налога из тачака 1 и 3 чл. 7 ЗМ-а, нису испуњени, а да у судској документацији не постоји увек права информација или објашњење.

Постоји неколико случајева примене васпитног налога из тач. 5 чл.7 ЗМ-а да је јавни тужилац за малолетнике 4 или 5 пута ургирао судији за малолетнике или судија ЦСР-у да би добио извештај да ли је налог испуњен, а водитељи случаја истичу да им се понекад на позиве не одазива ни малолетник, ни родитељ/старатељ. Тако протекне много времена док се поступак према малолетнику врати у редовне оквире ЗМ-а или да се оконча, што је могуће и уз делимично испуњење.

Требало би ажурније реаговати у тим ситуацијама, тим пре што се као услов за примену васпитног налога, на основу одредби ЗМ-а, захтева не само признање кривичног дела од стране малолетника и његов (одговарајући) однос према кривичном делу и оштећеном, него и да се исти бира и примењује у сарадњи са родитељем/старатељем малолетника и надлежним органом старатељства.

Табела 1.1.2.: Васпитни налози у вишим судовима, према врсти, полу и испуњености

Ред. Број	Виши судови 2006.-2018.	Укупно	Пол		Васпитни налог тачка					Испуњен	
			м	ж	1	2	3	4	5	да	не
1	Београд	26	15	11	8	/	/	/	18	26	/
2	Ваљево	61	55	6	61	/	/	/	/	61	/
3	Врање	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
4	Зајечар	1	1	/	/	1	/	/	/	1	/
5	Зрењанин	259	223	36	212	23	24	/	/	259	/
6	Јагодина	1	1	/	1	/	/	/	/	1	/
7	Крагујевац	193	166	27	74	69	33	/	41	193	/
8	Краљево	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
9	Крушевац	38	35	3	8	4	29	/	/	37	1
10	Лесковац	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
11	Неготин	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
12	Ниш	13	11	2	3	3	2	1	6	9	4
13	Нови Пазар	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
14	Нови Сад	225	194	31	56	6	140	/	23	203	22
15	Панчево	48	41	7	4	/	41	2	1	46	2
16	Пирот	2	2	/	1	/	1	/	/	1	1
17	Пожаревац	2	2	/	2	/	/	/	/	2	/
18	Прокупље	35	30	5	35	/	/	/	/	35	/
19	Смедерево	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
20	Сомбор	9	9	/	1	1	8	/	/	8	1
21	Сремска Митровица	72	65	7	33	/	39	/	/	69	3
22	Суботица	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
23	Ужице	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
24	Чачак	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
25	Шабач	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
	Укупно	985	850	135	499	107	317	3	89	951	34

1.1.3. Васпитни налози у судовима – према учињеном кривичном делу

Када је у питању структура кривичних дела због којих су у судовима према малолетницима примењивани васпитни налози, свакако је изненађујући податак да је најбројније кривично дело **насилничко понашање из чл. 344 КЗ (186 случајева)**, па тек онда следе поједина имовинска и друга кривична дела. То су, пре свега, **крађа (166)** и **уништење и оштећење туђе ствари (113)**. Друга кривична дела су заступљена у мањој мери, па ћемо као најчешће и карактеристичне навести: неовлашћена производња, држање и промет опојних дрога (**96**), ситна крађа, утају и превара (**48**), угрожавање јавног саобраћаја (**43**) и насиље у породици (**35**).

Ако на основу расположивих збирних табела, анализирамо којим врстама васпитних налога су судови реаговали на случајеве масовног насилничко понашање

малолетника, произлази да је у вишим судовима који су имали највише наведених кривичних дела (Крагујевац – **105**, Зрењанин - **20** и Прокупље - **18**), једино Виши суд у Крагујевцу применио **40** васпитних налога из тачке **5.** укључивање у појединачни или групни третман у одговарајућој здравственој установи или саветовалишту. Наведени васпитни налог је најпримењивији у Вишем суду у Београду – **18** пута од укупно 26 васпитних налога, што је разумљиво када се има у виду да у структури кривичних дела због којих су одређивани васпитни налози у овом суду доминирају неовлашћено држање опојних дрога због чега је изречено 9 налога или 35% и кривично дело насилничко понашање због којег је примењено 6 васпитних налога или 23% од укупно примењених налога.

Евидентирано је да су васпитни налози примењени у **96** случајева када је малолетник учинио кривично дело неовлашћена производња, држање и промет опојних дрога из чл. 246а и 246 КЗ, јер су у периоду истраживања основни облици наведених кривичних дела били забрањени казном затвора до пет година. Истовремено, малолетницима је у целом периоду одређено само **3** васпитна налога **из чл. 7. тачка 4. ЗМ-а** - подвргавање одговарајућем испитивању и одвикавању од зависности изазване употребом алкохолних пића или опојних дрога.

У упитнику Вишег суда у Сремској Митровици за уношења података према годинама нису коришћени оригинални обрасци и уобичајена техника исказивања, него су на једном обрасцу за неколико година заједно приказани врста васпитног налога и назив кривичног дела због кога се исти одређује. Стога је било тешко повезати број васпитних налога и назив кривичног дела због кога је одређен, па је тешко доћи до укупног збира кривичних дела који је према том упитнику **72**, а када се саберу сва учињена кривична дела произлази да је тај број **70**, како је и коригован податак у табели.

На крају, оно што забрињава у погледу кривичних дела због којих су малолетницима у вишим судовима изрицани васпитни налози је чињеница да се у ставци *остала кривична дела*, као најбројнија налазе кривична дела тешке крађе из чл. 204 КЗ одредбама ЗМ-а нису смели бити одређени васпитни налози јер је за ово кривично дело забрањена казна затвора од 1 до 8 година. Како је та појава најприсутнија у поменутих судовима, не улазећи у појединачне случајеве и разлоге, налазимо да је реч о почецима и данку неискуству, али и жељи да се у периоду када је обављано пилотирање васпитних налога и формулисан предлог за измену ЗМ-а према коме би примена васпитног налога било могуће и за кривична дела забрањена казном затвора до 8 година, искористе сви случајеви у којима постоје све друге претпоставке за примену васпитних налога, али не и она најважнија, да се они искључиво могу примењивати за кривична дела за која је прописана новчана казна или казна затвора до 5 година.

Остаје да констатујемо да је таква пракса недопустива и да се не би смела поновити у наредном периоду, све док се не измене одредбе ЗМ-а и евентуално прихвати предлог да се васпитни налози могу примењивати и за кривична дела за која је прописана казна затвора до 8 година.

Табела 1.1.3.: Васпитни налози у вишим судовима према учињеном кривичном делу

ВИШИ СУД / КРИВИЧНО ДЕЛО	Београд	Ваљevo	Врање	Зајечар	Зрењанин	Јагодина	Крагујевац	Краљево	Крушевац	Лесковац	Неготин	Ниш	Нови Пазар	Нови Сад	Панчево	Пирот	Пожеаревац	Прокупље	Смедерев	Сомбор	Сремска	Суботица	Ужице	Чачак	Шабац	Укупно
Тешка тел.повреда 121 КЗ		1			6		5		4					8		2			1	2						29
Лака тел.повреда 122 КЗ	2	7			40		4		3			1		8	4	1		2			7					79
Учест.у тучи 123 и 124 КЗ		3			1									2	1											7
Злостав.и мучење 137 и 135 КЗ		1					3							4	1											9
Угрожавање сигурн.138 КЗ		1			4		1		1			1		8	1			1			1					19
Недозв.полне радње 182 КЗ и 183 КЗ,							1								1						1					3
Насиље у породици 194 КЗ	1	2			5		11					1		7	1			3			4					35
Крађа 203 КЗ	3	14			45		31		9			1		38	5			4		3	13					166
Превара 208 утаја 207 ставови 1 и 2. КЗ					5				1					3	1			1								11
Сит.крађа, утаја и превара 210 и 211 КЗ		2		1	35		2							6				1			1					48
Уништ. и опш.гуђе ствари 212 КЗ	2	4			53	1	1		3			2		30	2			1			2	12				113
Неовл.коришћење возила и изнуда 213 и 214 КЗ	2				4		3					1		12	1						2					25
Неовл. пос. опој.дрога 246а, 247 КЗ	9				13		9		3			4		34	6					3	13					94
Шумска крађа 275 КЗ							1							2							1					4
Изазивање опште опасности 278 КЗ		1			3		1							4												9
Угрож.јавног саобр. 289 КЗ	1	2			12		4		1					20	1						2					43
Изаз. нац. мрж.317 КЗ		1												1												2
Изаз. панике и нер. 343 КЗ					2							1		7	1						1					12
Насилничко понашање 344 КЗ	6	12			20		105		9			1		6				18			9					186
Фалсифик. исправе 355 КЗ, 356КЗ					2									3	1						2					8
Лажно приј. 334, 335 и 336 КЗ					1									3	3			1								8
чл. 23 ст.1 ЗОЈРМ		2			4									2												8
Остала крив. дела		8			4		11		4					17	19			3			1					67
Укупно	26	61	0	1	259	1	193	0	38	0	0	13	0	225	48	2	2	35	0	9	72	0	0	0	0	985

1.1.4. Виши судови – начин вођења евиденције о васпитним налозима

Ово питање је од значаја јер на почетку примене васпитних налога није било званичних евиденција о њима. Свих 25 виших судова су доставили упитнике о примени васпитних налога из којих произилази да у 10 судова нису одређивани васпитни налози, па је на питање како се води ова евиденција одговорило 18 судова.

У највећем броју случајева, у **16** судова (**88,88 %**) од 18 евиденције се воде централизовано на нивоу установе/суда – у писарници, при чему се такав одговор дали и поједини виши судови у којима није било примене васпитних налога као што су Виши суд у Суботици, Виши суд у Лесковцу и Виши суд у Неготину. С друге стране, **два** суда у Крагујевцу и у Сремској Митровици (**11,12 %**) у којима је било примене васпитних налога су изнели податак да нису водили евиденције о васпитним налозима.

Наведени податак да се на нивоу установе у појединим судовима није водила евиденција о васпитним налозима је забрињавајући, тим пре што је реч о Вишем суду у Зрењанину у којем је у посматраном периоду реализовано највише васпитних налога – 259 и Вишем суду у Сремској Митровици у којем је примењено 72 васпитна налога, што значи да се о 331 примењених васпитних налога (33%), није водила званична евиденција, што указује на то да се сви субјекти примене васпитних налога и у спровођењу система њиховог евидентирања васпитни морају одговорније понашати.

Значајна промена у раду виших судова је што су од краја 2009. године у Судски пословник, а неколико година касније и у судску праксу, уведени предмети ВН - васпитни налози и ИВН – извршење васпитних налога, који омогућују да се и у писарницама, али и електронски, оствари брз и ефикасан увид у садржину и кретање ових предмета, уколико је наведена евиденција устројена и ажурирана.

У погледу садржаја евиденција о васпитним налозима које се воде у суду, у достављеним упитницима су изнети различити случајеви: од тога да би она требала да садржи само одлуку о васпитним налозима (**1 случај**), преко тога да документација треба да садржи само податак о врсти васпитног налога (**2**), до тога да она мора да садржи и одлуку о врсти али и решење о васпитном налогу (**6**), односно да та документација мора да буде о свему што се догађало са одређеним налогом (**6**).

Табела 1.1.4.: Виши судови – начин вођења евиденција о васпитним налозима

Ред. Број	Виши суд 2006.-2018.	Начин вођења евиденција				Садржај евиденција			
		На нивоу Установе	Струч.рад. Сопствену	На други начин	Не води се	Одлука О ВН	Одлука и врста ВН	Одлука, Врста и решавања	О свему И свим појавама
1	Београд	да	/	/	/	/	/	/	✓
2	Ваљево	да	/	/	/	✓	/	/	
3	Врање	/	/	/	/	/	/	/	/
4	Зајечар	да	/	/	/	/	/	/	✓
5	Зрењанин	/	/	/	да	/	/	/	/
6	Јагодина	да	/	/	/	/	/	✓	/
7	Крагујевац	да	/	/	/	/	/	✓	/
8	Краљево	/	/	/	/	/	/	/	/
9	Крушевац	да, од 2012 руч	/	/	/	/	/	✓	/
10	Лесковац	да	/	/	/	/	✓	/	/
11	Неготин	да	/	/	/	/	✓	/	/
12	Ниш	да	/			/	/	✓	/
13	Нови Пазар	/	/	/	/	/	/	/	/
14	Нови Сад	да	/	/	/	/	/	✓	/
15	Панчево	да	/	/	/	/	/	✓	/
16	Пирот	да	/	/	/	/	/	/	✓
17	Пожаревац	да	/	/	/	/	/	/	✓
18	Прокупље	да	/	/	/	/	/	/	✓
19	Смедерево	/	/	/	/	/	/	/	/
20	Сомбор	да	/	/	/	/	/	/	✓
21	Сремска Митровица	/	/	/	да	/	/	/	/
22	Суботица	да	/	/	/	/	/	/	/
23	Ужице	/	/	/	/	/	/	/	/
24	Чачак	/	/	/	/	/	/	/	/
25	Шабац	/	/	/	/	/	/	/	/

1.1.4. Подаци виших судова о малолетницима према којима је вођен поступак за кривична дела за које је прописана новчана или казна затвора до пет година

У делу 4. предметног упитника који се односи на табеларни приказ статистичких података, постављено је питање о броју малолетника према којима је вођен поступак за кривична дела за која је запређена новчана казна или казна затвора до пет година. Због тога је предвиђена табела 4.1. и дат списак ових кривичних дела, пре свега оних за која су до тада малолетницима били одређивани васпитни налози (према подацима Републичког завода за статистику). Ову табелу је требало да попуне сви виши судови и јавна тужилаштва, али не и центри за социјални рад.

Идеја аутора овог упитника је била да се на овај начин добије увид у укупан број малолетника, али и по годинама, према којима је покренут поступак (КИМ) за кривична дела за која је прописана новчана казна или казна затвора до пет година. Тако би могло боље да се сагледа који су то апсолутни бројеви случајева за које би начелно могла доћи у обзир примена васпитних налога, али и који су то актуелни проценти примене васпитних налога, имајући у виду одређене препоруке из докумената Акциони план за Поглавље 23. (2016) и Ревидирани Акциони план за Поглавље 23. (2021) у приступању ЕУ тј. предвиђени циљ да би се 20% свих кривичних пријава према малолетницима требало окончати применом васпитних налога. Генерално, ови подаци имају своје значење ако се разматра перспектива њихове даље примене у датим нормативним оквирима и у случају да се они прошире на кривична дела са прописаном казном затвора до 8 година.

Из одговора наведених у упитницима виших судова произилази да већина обрађивача као да нису разумели постављено питање и нису навели тражене податке (ово се односи на **10** виших судова), које није било лако ни сакупити, или су само преписали по годинама податке који се односе на прво питање у упитнику – примену васпитних налога по годинама (такав је одговор **5** виших судова).

Од преосталих **10** виших судова, највећи број малолетника према којима је покренут поступак за која је забрањена казна затвора до пет година у периоду 2010. до 2018. године имао је Виши суд у Зрењанину – укупно **2735** и **259** васпитних налога. Најдетаљнији одговор на постављено питање је Вишег суда у Београду који је дао преглед броја пријављених малолетника за наведена кривична дела по годинама од 2010. године, с обзиром да подаци за период 2006-2009. година нису могли бити обрађени због „старе Либре“. За период од 9 година (од 2010. до 2018. године) од укупно **12014** малолетника у поступку је било **2237** или **18,26%** малолетника у том суду према којима је покренут поступак (КИМ) за кривична дела за која је прописана новчана казна или казна затвора до пет година.

После два наведена виша суда, највећи број покренутих поступака према малолетницима за кривична дела за које би се могли изрећи васпитни налози имали су: Виши суд у Нишу (**1112**), Виши суд у Сремској Митровици (**634**), Виши суд у Јагодини (**575**) и Виши суд у Ваљево (**547**), а од судова који нису имали примену васпитних налога Виши суд у Лесковцу према **646** малолетника и Виши суд у Врању према **348** малолетника.

Недовољно су јасни подаци који су дати у упитнику за Виши суд у Крагујевцу (односе се на период 2014-2018. према укупно **193** малолетника при чему није јасно да ли су у тај број урачунати и **116** примењених васпитних налога) и Виши суд у Панчеву (који у наведеној рубрици исказују број од укупно **28** малолетника, при чему је од тог броја за шест година примене већи број примењених васпитних налога – **46**).

1.2. УОЧЕНИ ПРОБЛЕМИ У ОДРЕЂИВАЊУ И РЕАЛИЗАЦИЈИ ВАСПИТНИХ НАЛОГА

(према наводима из достављених упитника виших судова)

Од 15 достављених упитника о примени васпитних налога од стране судова у којима је таква пракса постојала, у седам упитника су обрађивачи искористили прилику да наведу поједине од уочених проблема у одређивању и реализацији васпитних налога. Било је и два случаја да су судови у којима није било примене васпитних налога, изнели своје мишљење о уоченим проблемима.

Као што је већ поменуто у претходној анализи, већина судија за малолетнике и њихових стручних сарадника, у својим запажањима о уоченим проблемима у примени васпитних налога, истичу оно што је напрегнантније наведено у упитнику који је доставио Виши суд у Београду:

„Почетак примене васпитних налога је донео много отворених питања и недовољно јасних процесних одговора, а изостанак законом предвиђеног подзаконског акта о примени васпитних налога, како је предвиђено чланом 167 став 1 ЗМ, до данас није отклоњен.

Огроман број предмета због промене надлежности поступања у малолетничкој материји (преузето више од 1000 предмета из раније надлежности Првог општинског суда) и бројне процесне новине у примени „новог” Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично правној заштити малолетних лица, деловали су додатно дестимулативно да се без подзаконског акта, тј. јасно дефинисаних процесних решења, започне са применом васпитних налога, као потпуно новог института.

Овај нови институт није био примерено дефинисан ни када је у питању сама реализација/испуњавање васпитног налога. Центри за социјални рад, којима је као органу старатељства поверена улога у реализацији и контроли испуњавања васпитног/их налога, дуго нису имали јасне критеријуме на основу којих би процењивали према којим малолетницима ова мера условљеног опортунитета треба бити примењена, као и смернице на који начин треба оранизовати саму реализацију у пракси, те како оценити да ли је васпитни налог испуњен.

Посебан проблем је представљала чињеница да је Одељење за малолетнике након тектонских промена 2010.године, када је Окружни суд у Београду постао Виши суд у Београду, практично било на почетку примене Закона о малолетницима, као 2006.године, јер су све дотадашње судије за малолетнике, промењене. Све ово је праћено готово идентичном променом у надлежном ВЈТ.

Прве обуке за примену васпитних налога, иако нису донета подзаконска акта, су започеле тек више година након почетка примене Закона о малолетницима. Посебан проблем, који је отежао примену, био је везан за чињеницу да је од стране оних који су били надлежни за примарну обуку и мотивацију, васпитни налог представљан као “нова услуга у заједници”, као мера условљеног опортунитета која користи постојеће услуге у заједници. Ове је отежало дефинисање односа учесника у реализацији васпитних налога.

Споразуми и протоколи ЦСР и установа и организација (које пружају услуге погодне за реализацију васпитних налога) о сарадњи су каснили.

Проблеми у пракси су били изражени, посебно ако се има у виду да је и систем социјалне заштите у посматраном периоду пролазио (и пролази) кроз реформу, да је изражена преоптерећеност стручних радника, те се углавном прибегавало већ развијеној пракси и примени васпитних мера.

Поред горе наведених проблема који су условили скромну примену васпитних налога у Вишем суду у Београду, посебно треба истаћи да је најцелисходније да васпитне налоге примењује јавни тужилац за малолетнике у предкривичном поступку и да тек тада долазе до изражаја све предности примене овог института у односу на кривичне санкције. “

У упитницима који су достављени из виших судова, наводе се и следећи ставови и проблеми:

- неразумевање оштећених, у предметима где има оштећених за крив. дела за која се може ирећи васпитни налог, односно законских заступника млт. оштећених шта је у најбољем интересу малолетника – извршиоца крив. дела , али и млт. оштећеног;
- Непостојање јединствене процедуре за примену појединих васпитних налога;
- Неприхватање законских заступника малолетника сарадње са појединим институцијама у циљу реализације васпитног налога из тачке 4. чл. 7 ЗМ;
- Недовољни капацитети у људству за примену васпитних налога из тачке 4. и 5, односно непостојање адекватних установа – саветовалишта;
- Не постоји могућност реализације васпитног налога из чл. 7. тачка 3 ЗМ-а;
- Непостојање хуманитарних организација или организација из области екологије са којима постоје закључени споразуми о укључивању малолетних лица у њихов рад;
- Мали број предлога за изрицање васпитних налога од стране надлежног тужилаштва резултирао је малим бројем изречених васпитних налога;
- Није било проблема у примени васпитних налога, што се види и из приложене табеле, обзиром да су сви изречени васпитни налози испуњени;
- Примена је изостала због праксе надлежног тужилаштва да не иницирају поступке пред овим судом према малолетницима у односу на које су испуњени услови за примену васпитних налога.

1.3. ПРЕПОРУКЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИМЕНЕ ВАСПИТНИХ НАЛОГА (према наводима из достављених упитника виших судова)

У циљу унапређења примене васпитних налога, неопходно је хитно донети Закон о изменама и допунама ЗМ, или донети нови ЗМ, којим би се јасно дефинисала процесна питања везана за примену васпитног налога.

У складу са тим би морао бити хитно урађен одговарајући подзаконски акт - Правилник о примени васпитних налога, којим би се прецизно дефинисали поступци и односи учесника у примени васпитних налога.

Неопходно је изградити (или усвојити већ израђен) Правилник о примени и стандардима за примену васпитних налога, који би представницима органа старатељства дао јасне смернице за њихово поступање.

Свакако неопходне су редовне и континуиране обуке за све учеснике у поступку: судије и тужиоце за малолетнике, представнике органа старатељства и адвокатуре (браниоци недовољно предлажу примену васпитних налога, могуће због недовољне упућености у бенефите за њиховог клијента), као и пружаоце услуга у заједници који могу бити ангажовани у оквиру испуњења васпитног налога.

Треба омогућити да јавни тужиоци имају овлашћења да примене свих 5 васпитних налога, као и судије за малолетнике, а не само прве 3 тачке.

Треба повећати број васпитних налога – 7 или 8, по називу и садржини слично или идентично као и за посебне обавезе.

Треба већ једном донети Правилник о примени васпитних налога, како би на јединствени начин та материја била регулисана – процедуре за примену појединих васпитних налога.

Препорука за унапређење примене васпитних налога према малолетницима је формирање стручног тима у циљу координираног рада свих учесника у поступку – центра за социјални рад, тужилаштва, суда и полиције.

Подићи границу у висини казне за примену васпитних налога за кривична дела до 8 година запрећене казне затвора.

Подстаћи тужилаштва да у већем броју случајева предлажу изрицање васпитног налога или да у својој надлежности изричу исте, те ће се на тај начин судови растеретити непотребних предмета.

Обука тужилаца вазано за предлагање, а судија за примену васпитних налога.

2. ВИША ЈАВНА ТУЖИЛАШТВА

Примена и начин вођења евиденција о васпитним налозима (2006 -2018)

2.1 АНАЛИЗА СТАТИСТИЧКИХ ПОДАТАКА

Савет за праћење и унапређење рада органа кривичног поступка и извршење кривичних санкција према малолетницима (Савет за малолетнике/Савет) је *Упитник о примени и начину вођења васпитних налога за период 2006. до 2018. године*, у току 2019. године доставио на адресе свих 25 виших јавних тужилаштава (ВЈТ) у Републици Србији.

Савет за малолетнике се захваљује свим вишим јавним тужилаштвима у Републици Србији који су се, и поред изузетне оптерећености, потрудили да поуне ове упитнике, дефинишу проблеме, сачине препоруке и доставе одговоре. Тиме су допринели јаснијем сагледавању стања у области примене и начина вођења података о васпитним налозима, реалном увиду у присутне проблеме и могућа решења за њихово превазилажење. Сви достављени одговори су веома значајни за ово истраживање и сам циљ ангажовања Савета.

У прилогу овог дела извештаја дате су четири табеле: *2.1.1, 2.1.2, 2.1.3 и 2.1.4*. сачињене на основу одговора и попуњених упитника од стране свих виших јавних тужилаштава у Републици Србији:

- Примена васпитних налога у вишим јавним тужилаштвима, укупно и по годинама;
- Васпитни налози у јавним тужилаштвима према врсти, полу и испуњености;
- Васпитни налози у вишим јавним тужилаштвима према учињеном кривичном делу;
- Виша јавна тужилаштва – начин вођења евиденције о васпитним налозима.

У посебном одељку 2.1.5. дат је извештај о одговорима виших јавних тужилаштава на питање о укупном броју малолетника према којима је покренут (КТМ) поступак за кривична дела за које је прописана новчана казна или казна затвора до пет година.

2.1.1. Примена васпитних налога у вишим јавним тужилаштвима, укупно и по годинама

Свих 25 виших јавних тужилаштава у Републици Србији су доставили своје одговоре на наведени упитник. Према комплетно обрађеним упитницима у периоду од 2006. до 2018. године у Србији је од стране јавних тужилаца за малолетнике било одређено **3073 васпитних налога**.

У једном ВЈТ (Чачак) није било примене васпитних налога, а у три јавна тужилаштва (Пожаревац, Нови Пазар и Смедерево) у целом периоду је одређено и

примењено само неколико васпитних налога. У посматраном периоду највећи број васпитних налога према малолетницима одредила су виша јавна тужилаштва у Крушевцу (403), Крагујевцу (368), Сомбору (333) и Београду (296). Затим следе виша јавна тужилаштва у Прокупљу (230), Новом Саду (177), Зрењанину (159) и Сремској Митровици (159).

Из прикупљених података је видљиво да је пракса примене васпитних налога у јавним тужилаштвима у Србији почела 2006. године у ВЈТ у Панчеву, Крушевцу, Шапцу Краљеву, Јагодини, Ваљево, Сремској Митровици, Пироту и Краљеву са укупно 34 налога. Одређивања већег броја васпитних налога у вишим јавним тужилаштвима је започело 2011. године када је први пут изречен троцифрени број ових налога (166). Овај тренд је доживео свој апсолутни максимум 2015. године (526). Од тада сваке године, па и последње у овом истраживању, 2018 (496), јавна тужилаштва у Србији просечно по години примењују између 452 и 526 васпитних налога, што је бројчано завидан резултат.

Табела 2.1.1.: Примена васпитних налога према вишим тужилаштвима, укупно и по годинама

Ред. Број	Више јавно Тужилаштво	Достав. Подаци	Укупно в.н.	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Београд	да	296	/	/	/	/	/	/	/	/	48	81	55	42	70
2	Ваљево	да	75	2	4	1	2	5	4	6	4	5	7	5	10	20
3	Врање	да	101	/	/	/	/	/	/	/	/	/	26	26	27	22
4	Зајечар	да	11	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4	5	2
5	Зрењанин	да	159	/	/	/	/	5	4	7	16	17	29	33	32	16
6	Јагодина	да	34	5	5	1	5	2	/	2	3	3	3	3	1	1
7	Крагујевац	да	368	/	/	/	/	/	/	/	/	50	104	77	60	77
8	Краљево	да	125	1	3	1	21	14	1	5	16	15	22	4	14	8
9	Крушевац	да	403	7	9	23	22	11	33	32	26	46	54	53	52	35
10	Лесковац	да	138	/	8	7	6	10	22	13	21	9	15	10	9	8
11	Неготин	да	18	/	7	/	/	/	/	/	/	/	2	2	5	2
12	Ниш	да	131	/	/	/	/	1	2	11	17	18	19	25	20	18
13	Нови Пазар	да	4	/	/	/	/	4	/	/	/	/	/	/	/	/
14	Нови Сад	да	177	/	/	/	/	/	/	/	/	36	39	29	38	35
15	Панчево	да	87	9	2	/	/	/	18	22	10	1	11	8	5	1
16	Пирот	да	40	1	2	/	/	2	3	3	10	7	5	1	2	4
17	Пожаревац	да	1	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1
18	Прокупље	да	230	/	/	/	/	9	20	17	28	17	25	44	40	30
19	Смедерево	да	5	/	/	/	/	/	/	/	/	/	4	1	/	/
20	Сомбор	да	333	/	/	/	/	/	40	28	23	53	53	46	27	63
21	Сремска Митровица	да	159	2	1	1	/	5	4	14	10	23	24	15	30	30
22	Суботица	да	119	/	/	/	/	3	6	5	/	/	/	31	33	41
23	Ужице	да	31	/	/	/	9	/	9	5	5	/	1	/	/	2
24	Чачак	да	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
25	Шабац	да	28	7	2	/	1	2	/	/	2	2	2	/	/	10
	Укупно		3073	34	43	34	66	73	166	170	191	350	526	472	452	496

2.1.2. Васпитни налози у вишим јавним тужилаштвима према врсти, полу и испуњености

У табели која следи (2.1.2.) исказано је одређивање васпитних налога у периоду 2006-2018. године у сваком од 25 виших јавних тужилаштава у Републици Србији и то према укупном броју васпитних налога, по врсти примењеног васпитног налога, по роду малолетника и у погледу испуњености васпитног налога.

Најчешће примењени васпитни налог био је **из тачке 1. чл. 7 ЗМ** (поравнање са оштећеним...) – **1498** или **48,75%**, затим **из тачке 3.** (укључивање, без накнаде, у рад хуманитарних организација или послове социјалног, локалног или еколошког садржаја) – **991** или **32,25 %** и **из тачке 2. чл. 7 ЗМ** (редовно похађање школе/одлажење на посао) – **271** или **8,82%** од укупног броја васпитних налога.

Из збирне *Табеле 2.1.2.*, а која је сачињена од података садржаних у достављеним упитницима, произилази да су у посматраном периоду виша јавна тужилаштва, између осталог, применила и **93 васпитна налога из чл. 7 ст. 1 тач. 5. ЗМ-а**. Ову врсту васпитних налога, према важећим одредбама ЗМ-а (чл. 62 ст. 1 ЗМ), не би смео примењивати јавни тужилац за малолетнике, јер је наведеном одредбом у ЗМ-у експлицитно речено да „тужилац своју одлуку о непокретању поступка може условити пристанком малолетника и његових родитеља да малолетник испуни један или више васпитних налога из чл. 7 став 1 тачка 1)-3) ЗМ-а.“

Могуће разлоге за овакве, са становишта законитости, погрешне одлуке једног броја јавних тужилаца за малолетнике, треба тражити и у чињеници што су тужилаштва праксу примене већег броја васпитних налога започела у периоду 2014. године када је спровођено пилотирање нацрта позаконског акта којима се уређује примена васпитних налога у Београду, Нишу, Новом Саду и Крагујевцу, односно стандарда и процедура примене васпитних налога уз предлог да се хитним изменама ЗМ-а, омогући, између осталог, да и јавна тужилаштва, попут судова, могу примењивати и васпитне налоге из тачака 4 и 5 ст. 1. ЗМ-а. Међутим, 2015/16. године се одустало од предложених измена ЗМ-а, па је констатовано поступање појединих јавних тужилаца за малолетнике, недопустиво.

Као и у примени васпитних налога од стране судова, карактеристично је да је најпримењиванији налог ресторативног карактера из тачке 1. члан 7 ЗМ – поравнање са оштећеним који може да се оствари на неки од алтернативно прописаних начина:

- 1) накнадом штете,
- 2) извињењем малолетника оштећеном,
- 3) радом малолетника у корист оштећеног
- 4) на неки други начин.

Док се то не анализира и одговори на питања која се од алтернативних могућности спроводи у пракси и на који начин, не може се имати прави увид у квалитет и стандарде примене овог васпитног налога, тим пре што не постоје ни обавезујућа правила за његово спровођење.

Од укупно примењених **3073** васпитних налога, **2681** или **87,3 %** васпитних налога је према **малолетницима**, а **392** или **12,7 %** васпитних налога је према **малолетницама**. Овај податак указује на то да се малолетнице све чешће појављују као учиниоци лакших кривичних дела у односу на до сада уобичајени удео њиховог учешћа у општем криминалитету малолетника, али и да су оне и њихови родитељи, као и водитељи случаја у ЦСР, у просеку спремнији да настало противправно понашање који се квалификују као кривично дело превазиђе без улажења у кривични поступак тј. саглашавањем да се случај може позитивно решити применом одређене диверзионе мере, васпитног налога.

Према резултатима овог истраживања **152** васпитна налога које су применили јавни тужиоци нису успешно испуњени. У томе предњачи Више јавно тужилаштво у Београду у чијем упитнику по годинама су на једној страни у сагласности подаци о укупно одређеним васпитним налозима, полној структури и кривичним делима, а на другој страни су подаци о изреченим врстама васпитних налога (по тачкама 1 до 5) и по испуњености васпитних налога који нису подударни са претходно констатованим подацима о укупном броју примењених васпитних налога и табелама по годинама њихове примене. То је створило проблем у сачињавању збирне табеле на ову тему, јер је она у овом делу неусаглашена са бројевима примењених васпитних налога када се они исказују по врстама и испуњености. Тако је број испуњених налога **96**, а неиспуњених **92**, што је укупно **188** васпитних налога или за **108** налога мање од укупног збира примењених васпитних налога (**296**). На другој страни, из сабраних података по врстама васпитних налога произлази да их је у ВЈТ у Београду било укупно **136** (по тачкама 55,22,40 и 19, док васпитни налог из тач. 4. чл. 7ЗМ није примењиван), што није **ни половина од укупно примењених 296** васпитних налога. То је основни разлог због чега у овом истраживању подаци о врстама и испуњености васпитних налога у вишим јавним тужилаштвима нису у сагласности са укупним бројем примењених васпитних налога.

Следећи статистички проблем, који је успешно решен, представљали су подаци из упитника добијени од ВЈТ у Суботици јер нису били добро исказани подаци о 119 васпитних налога, па је тако у питању 22 (уместо 24) малолетнице и 97 (уместо 95) малолетника, затим 101 испуњен и 18 неиспуњених налога, и по врстама 21 налог из тачке 1, 14 налога из тачке 2 и 86 налога из тачке 3, укупно 121, јер је било два случаја да су изрицана по 2 налога (тачка 1 и 2, и тачка 2 и 3). У упитнику за ВЈТ у Краљеву исправљен је укупан број примењених васпитних налога са 115 на 125. Наиме, обрађивачи су за 2010. године погрешно унели 4 уместо 14 васпитних налога, па се ова погрешка у укупном збиру васпитних налога констатује да је исправљена у табелама и у тексту упитника.

Овај резултат посредно даје сигнал да се генерално, а посебно у јавним тужилаштвима, посвети већа пажња начину вођења података о васпитним налозима, успостави адекватан уписник и начин бележења података (уз допуну Правилника о управи у јавним тужилаштвима), те редовна одговарајућа обука у вези са одређивањем, применом и начином вођења података о васпитним налозима.

У случајевима одређивања васпитног налога од стране јавног тужиоца, од изузетног значаја је да се случај погодан за изрицање васпитног налога препозна још у

фази преткривичног поступка и одмах сачини валидан записник са признањем извршења кривичног дела од стране малолетника, што је услов за примену васпитног налога. Стога је значајна улога и едукација полицајца за малолетнике који је једини овлашћен да обави такво саслушање малолетника у преткривичном поступку.

Табела 2.1.2: Васпитни налози у вишим јавним тужилаштвима према врсти, полу и испуњености

Ред. Број	Више јавно тужилаштво 2006.-2018.	Укупно	Пол		Васпитни налог тачка					Испуњен	
			м	ж	1	2	3	4	5	да	не
1	Београд	296	243	53	55	21	40	/	19	96	92
2	Ваљево	75	62	13	75	/	/	/	/	75	/
3	Врање	101	94	7	56	28	17	/	/	101	/
4	Зајечар	11	10	1	8	1	1	/	1	11	/
5	Зрењанин	159	134	25	153	/	6	/	/	154	5
6	Јагодина	34	29	5	22	4	8	/	/	34	/
7	Крагујевац	368	312	56	154	127	58	/	67	368	/
8	Краљево	125	111	14	125	/	/	/	/	125	/
9	Крушевац	403	373	30	120	18	265	/	/	403	/
10	Лесковац	138	125	13	138	/	/	/	/	138	/
11	Неготин	18	17	1	17	4	/	/	/	15	3
12	Ниш	131	113	18	37	11	83	/	/	128	3
13	Нови Пазар	4	4	/	4	/	/	/	/	4	/
14	Нови Сад	177	132	45	45	15	117	/	/	166	11
15	Панчево	87	72	15	12	6	69	/	/	86	1
16	Пирот	40	35	5	27	11	2	/	/	40	/
17	Пожаревац	1	1	/	/	/	/	/	1	1	/
18	Прокупље	230	205	25	225	5	/	/	/	230	/
19	Смедерево	5	4	1	2	/	3	/	/	5	/
20	Сомбор	333	303	30	29	5	198	/	1	319	14
21	Сремска Митровица	159	157	2	132	/	27	/	/	154	5
22	Суботица	119	95	24	14	14	86	/	/	101	18
23	Ужице	31	27	4	20	1	11	/	/	31	/
24	Чачак	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
25	Шабац	28	23	5	28	/	/	/	/	28	/
	Укупно	3073	2681	392	1498	271	991	/	89	2813	152

2.1.3 Васпитни налози у јавним тужилаштвима према кривичном делу

Из података о васпитним налозима достављеним од стране виших јавних тужилаштава, а према кривичном делу због чијег извршења су налози одређени, произлази да су јавна тужилаштва то учинила на основу укупно **2906** кривичних дела.

Када је у питању структура кривичних дела због којих су у јавним тужилаштвима одређивани васпитни налози, не изненађује податак да је најбројније кривично дело **крађа из чл. 203 КЗ (621 случајева или 21,36 %** од свих евидентираних кривичних дела), али изненађује да је следеће кривично дело по бројности **насилничко понашање из чл. 344 КЗ (451 или 15,51 %)**, па тек онда следе друга кривична дела. То су, пре свега, **уништење и оштећење туђе ствари (390 или 13,42%) лака телесна повреда (232 или 7,98%), неовлашћена производња, држање и промет опојних дрога (231 или 7,94%) и угрожавање јавног саобраћаја (148 или 5,09%)**.

До одређене разлике у броју евидентираних кривичних дела због којих су малолетницима у посматраном периоду одређивани васпитни налози, дошло је стога што одређена јавна тужилаштва, о којима је било речи у поглављу 2.1.2., нису, вероватно због недостатка евиденција и из техничких разлога, уз упитнике доставили све податке о кривичним делима по годинама примене васпитних налога.

Као и код виших судова, у периоду појачаних активности јавних тужилаштва у периоду израде документа „Стандарди и процедуре примене васпитних налога“ и предлога измена ЗМ-а у делу васпитних налога, те спровођења пилот пројекта њихове примене у судовима и јавним тужилаштвима 2014. године, а у неким случајевима и раније, запажа се и спорна пракса са становишта законитости, да су у скоро 30 случајева васпитни налози одређивани на основу признања извршења кривичних дела тешке крађе из чл. 204 КЗ и разбојништва из чл. 206 КЗ, што је недопустиво, јер су ова кривична дела запрећена казном затвора до осам, односно десет година.

Ако на основу расположиве збирне табеле (2.1.3.), анализирамо којим врстама васпитних налога су тужилаштва реаговала на случајеве насилничког понашање малолетника, произилази да су и у јавним тужилаштвима, као и у вишим судовима, на кривична дела са елементима насиља, као што је насилничко понашање и лаке телесне повреде или на дела попут неовлашћене производње, држања и промета опојним дрогама, реаговали углавном изрицањем васпитног налога из тачке 1. члан 7. ЗМ-а, поравнање са оштећеним или евентуално васпитног налога из тач. 3. истог члана, укључивање, без накнаде, у рад хуманитарних организација или послове социјалног, локалног или еколошког садржаја.

Међутим, оно што недостаје је чињеница да јавно тужилаштво за наведена кривична дела ретко примењује могућност да одреди малолетнику два или више васпитних налога, укључујући и преостали васпитни налог из чл.7 ст.1 тач.2 ЗМ, редовно похађање школе/одлажење на посао, уз очекивање да им се кроз измене ЗМ-а омогући да изричу и васпитне налоге из тачака 4 и 5 чл. 7 ЗМ, али и неке сасвим нове васпитне налоге.

Табела 2.1.3.: Васпитни налози у јавним тужилаштвима према кривичном делу

КРИВИЧНО ДЕЛО / ВИШЕ ЈТ	Београд	Ваљево	Врање	Зајечар	Зрењанин	Јагодина	Крагујевац	Краљево	Крушевац	Лесковац	Неготин	Ниш	Нови Пазар	Нови Сад	Панчево	Пирот	Пожаревац	Прокупље	Смедерво	Сомбор	Сремска Митровица	Суботица	Ужице	Чачак	Шабац	Укупно
Тешка тел.повреда чл. 121 КЗ	5	0	0	0	2	1	7	0	6	2	0	1	0	0	1	0	0	2	0	5	8	3	0	0	0	43
Лака тел.повреда 122 КЗ	19	0	30	1	10	2	7	22	10	17	6	7	4	9	9	1	0	15	0	19	26	5	5	0	8	232
Учествов.у тучи 123 КЗ и 124 КЗ	0	0	0	0	3	0		1	22	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	30
Излагање опасности 125 КЗ и 128 КЗ	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Злостав.и мучење 137 КЗ и 135 КЗ	0	0	2	1	1	0	2	3	1	2	0	1	0	2	1	0	0	3	0	3	0	4	0	0	0	26
Угрожавање сигурности 138 и 139 КЗ	8	0	1	1	18	0	2	6	11	7	0	4	0	2	7	0	0	9	0	3	7	0	1	0	0	87
Неовл.оојав..144 и 145 КЗ, 165 КЗ СРС	0	0	0	0	8	1	2	1	1	0	0	0	0	4	3	0	0	1	0	1	1	3	0	0	0	26
Недозв.полне радње 182 и183,184,185 КЗ	0	0	4	0	4	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	11	1	1	2	1	0	0	2	31
Насиље у породици 194 КЗ и 191 КЗ	5	0	7	1	13	0	18	3	12	13	0	5	0	1	1	2	0	4	0	5	3	4	0	0	0	97
Крађа, 203 КЗ	98	0	13	4	15	7	53	26	50	9	2	35	0	60	13	8	0	31	0	123	28	39	4	0	3	621
Утаја, 207 ст 1 и 2 КЗ	2	0	2	0	1	0	8	4	0	1	0	2	0	11	0	0	0	2	1	3	1	4	0	0	0	42
Превара 208 ст 1 и 2 КЗ	0	0	1	0	0	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	1	0	0	0	10
Сит.крађа, утаја и превара, 210 КЗ	1	0	3	0	3	6	11	11	25	14	0	4	0	19	0	9	0	7	0	11	0	8	1	0	1	134
Олуз. туђе ствари, 211 КЗ	0	0	1	0	0	0	0	0	4	3	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10
Уништ. и ооп.туђе ствари 212 КЗ	18	0	12	3	14	4	10	31	56	30	5	12	0	22	3	5	0	34	1	73	28	11	14	0	4	390
Неовл.коришћење туђ. возила 213 КЗ	4	0	11	0	3	1	3	0	19	1	0	5	0	6	10	2	0	5	0	6	5	2	0	0	2	85
Изнуда 214 КЗ и 215,221,225-6 и 230 КЗ	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	1	3	1	0	0	0	14
Прикривање 121 КЗ, чл.123 и 125 КЗ	4	0	0	0	0	0	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9
Увреда 170 КЗ и 172 КЗ	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	1	1	0	1	0	0	1	4	0	0	0	0	0	0	0	12
Неовл.држ.оој.дрога, 246а, 247 КЗ	89	0	0	0	0	0	6	0	29	0	0	27	0	9	11	0	0	1	1	42	11	5	0	0	0	231
Уби. и муч жив. 269 КЗ, 270 КЗ	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	4
Шумска крађа, 275 КЗ	0	0	1	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	3	0	0	0	10
Изазивање опш. опасности 278 и 288 КЗ	0	0	0	0	2	0	0	1	1	3	0	3	0	2	1	0	0	1	0	1	2	1	1	0	0	19
Угрож.јав.саобр.289 КЗ и др. чл.	2	0	3	0	7	3	4	4	45	21	2	2	0	5	2	4	0	8	0	10	7	8	4	0	7	148
чл. 317 ст 1 КЗ, чл. 336 КЗ и др	0	0	0	0	5	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	10
Лажно пријављ.334 КЗ, изаз.пан.343 КЗ	0	0	0	0	0	1	6	0	0	0	1	1	0	6	9	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	27
Насилн. понашање, 344,344а и 345,348 КЗ	17	0	4	0	33	3	212	2	34	6	1	18	0	2	3	4	0	84	0	4	10	14	0	0	0	451
Фалсифик.исправе 355-6 КЗ	4	0	1	0	0	0	2	0	7	7	0	2	0	13	4	0	0	5	0	2	6	1	0	0	0	54
чл. 23 Закона о ЈРМ	2	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	11
Остала крив. дела из других закона	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Остала крив. дела из КЗ	0	0	2	0	0	1	10	1	4	0	0	1	0	4	6	4	0	0	1	0	4	1	1	0	0	40
Укупно	278	0	98	11	142	34	370	125	348	138	18	131	4	189	87	39	1	229	5	321	159	120	31	0	28	2906

2.1.4. Виша јавна тужилаштва – начин вођења евиденције

Евиденција о одређеним васпитним налозима, код највећег броја виших јавних тужилаштава (**15 или 60%**) се води у **установи - писарници**. У четири ВЈТ-а ова евиденција се прати кроз КТМ уписник. Забрињавајуће је што су пет виших јавних тужилаштава на ово питање одговорили да се не води било каква званична евиденција о васпитним налозима, па је права срећа што су јавни тужиоци за малолетнике водили своју интерну евиденцију.

У погледу садржаја евиденција о васпитним налозима које се воде у јавном тужилаштву, у достављеним упитницима су изнети различита стања: од тога да би она требала да садржи само одлуку о васпитним налозима (**3 случаја**), преко тога да документација треба да садржи само податак о врсти васпитног налога (**3**), до тога да она мора да садржи и одлуку о врсти, али и решење о васпитном налогу (**9**), односно да та документација мора да буде о свему што се догађа са одређеним васпитним налогом (**3**).

Табела 2.1.4.: Виша јавна тужилаштва – начин вођења евиденција

Редни Број	Више јавно тужилаштво 2006.-2018.	Начин вођења евиденција				Садржај евиденција			
		На нивоу Установе	Струч.рад. сопствену	На други начин	Не води се	Одлука о ВН	Одлука и врста ВН	Одлука, врста и начин	О свему и свим пријавама
1	Београд	/	да	/	/	✓	/	/	/
2	Ваљево	/	/	/	да	/	/	/	/
3	Врање	да, писарница	/	/	/	/	/	/	✓
4	Зајечар	да, писарница	/	/	/	✓	/	/	/
5	Зрењанин	/	/	да, КТМ уп.	/	/	✓	/	/
6	Јагодина	/	/	да, КТМ уп.	/	/	/	✓	/
7	Крагујевац	да, писарница	/	/	/	/	/	✓	/
8	Краљево	да, писарница	/	/	/	/	/	✓	/
9	Крушевац	да, писарница	/	/	/	/	/	✓	/
10	Лесковац	да, писарница	/	/	/	/	/	✓	/
11	Неготин	/	/	/	да	/	/	/	/
12	Ниш	да, писарница	/	/	/	✓	/	/	/
13	Нови Пазар	/	/	да, КТМ уп.	/	/	/	/	✓
14	Нови Сад	да, писарница	/	/	/	✓	/	/	/
15	Панчево	да, писарница	/	/	/	/	/	✓	/
16	Пирот	/	/	/	да	/	/	/	/
17	Пожаревац	/	/	/	да	/	/	/	/
18	Прокупље	да, пис., без ел. вођ	/	/	/	/	/	✓	/
19	Смедерево	да, писарница	/	/	/	/	✓	/	/
20	Сомбор	да, писарница	/	/	/	/	/	/	✓
21	Сремска Митровица	да, писарница	/	/	/	/	/	✓	/
22	Суботица	/	/	да, КТМ уп.	/	✓	/	/	/
23	Ужице	да, писарница	/	/	/	/	✓	/	/
24	Чачак	/	/	/	да	/	/	/	/
25	Шабац	да, писарница	/	/	/	/	/	✓	/

2.1.5. Подаци о малолетницима према којима је у јавном тужилаштву вођен поступак за кривична дела за које је прописана новчана казна или казна затвора до пет година

У одговарајућем делу предметног Упитника који се односи на табеларни приказ статистичких података, постављено је питање свим вишим јавним тужилаштвима о броју малолетника према којима је вођен поступак за кривична дела за која је забрањена новчана казна или казна затвора до пет година. Због тога је предвиђена табела 4.1. и дат списак ових кривичних дела, а која су учинили малолетници и за која су им до тада били одређивани васпитни налози. Ову табелу је требало да попуне сва виша јавна тужилаштва у Републици Србији.

Идеја аутора упитника је била да се на овај начин добије увид у укупан број малолетника, али и по годинама, према којима је покренут поступак (КТМ) у јавним тужилаштвима за кривична дела за која је прописана новчана казна или казна затвора до пет година. Тако би могло боље да се сагледа који су то апсолутни бројеви предмета за које би начелно могла доћи у обзир примена васпитних налога, али и који су то актуелни проценти примене васпитних налога, имајући у виду одређене препоруке из докумената Акциони план за Поглавље 23. (2016) и Ревидирани Акциони план за Поглавље 23. (2021) у приступању ЕУ тј. предвиђен циљ да би се 20% кривичних пријава према малолетницима до 2022. године требало окончати применом васпитних налога.

Генерално, ови подаци имају своје значење ако се разматра делотворност и перспектива васпитних налога у односу на васпитне мере, њихове примена у датим нормативним оквирима и у случају да се њихова примена изменама ЗМ-а прошири и на кривична дела са прописаном казном затвора до осам година.

Из одговора виших јавних тужилаштава на питање 4.1 из упитника, произилази да мањи број обрађивача ових одговора није разумео на шта се односи постављено питање и није навео тражене податке (**2** виша јавна тужилаштва, од којих једно није ни имало примену васпитних налога, а друго није доставило лист са траженим подацима), или су само преписали по годинама податке који се односе на прво питање у упитнику – примену васпитних налога по годинама (такав одговор дају **5** виших јавних тужилаштава).

Од преосталих 18 виших јавних тужилаштава, највећи број малолетника према којима је покренут поступак за која је забрањена казна затвора до пет година у периоду од 2006. до 2018. године имало је Више јавно тужилаштво (ВЈТ) у Зрењанину – укупно **3113**.

После ВЈТ у Зрењанину, највећи број покренутих поступака према малолетницима за кривична дела за које би се могли изрећи васпитни налози имали су: ВЈТ у Прокупљу (**2275**), ВЈТ у Зајечару (**2068**), ВЈТ у Јагодини (**1819**), ВЈТ у Сомбору (**1607**), ВЈТ у Врању (**1588**), ВЈТ у Шапцу (**1482**), ВЈТ у Новом Пазару (**1130** поступака), ВЈТ у Суботици (**843**, од 2010.), ВЈТ у Краљеву (**676**), ВЈТ у Лесковцу (**660**), ВЈТ у Крушевцу (**532**), ВЈТ у Неготину (**313**) и ВЈТ у Смедереву (**266**).

Нису довољно јасни подаци који су дати у упитнику за Виши јавно тужилаштво у

Београду (односе се на период 2014-2018. у коме су навели да су имали укупно **67** малолетника који испуњавају тражене услове), што је за највеће више јавно тужилаштво у Србији мали број, уз напомену да су они у том периоду имали и 296 васпитних налога.

Такође, нису довољно јасни ни подаци ВЈТ у Нишу (јер су навели да су имали само 2 малолетника за 2016. годину, уз 131 васпитни налог), ВЈТ у Крагујевцу (као да су замењени прва и друга страница упитника, јер на првој стоји да је од 2014. примењено укупно 405 васпитних налога, а када се саберу извештаји по годинама, показује се да је укупан број 368 васпитних налога, што одговара податку и структури по годинама у одговору на питање 4.1., тако да остаје нејасно да ли број од 405 васпитних налога значи да је евентуално појединим малолетницима изрицано више васпитних налога или је то тражени податак о броју малолетника са покренутим предметима у којима би евентуално била могућа примена васпитног налога) и ВЈТ у Ужицу (прате 6 година рада у којима је примењен 31 васпитни налог и наводе да је било 45 малолетника према којима је покренут поступак за ова крив. дела).

2.2.1. УОЧЕНИ ПРОБЛЕМИ У ПРИМЕНИ ВАСПИТНИХ НАЛОГА (запажања у упитницима из јавних тужилаштава)

У одговору на питања из *Упитника за примену васпитних налога*, као 5. и 6. питање, остављена је могућност обрађивачима да наведу проблеме који су отежали примену васпитних налога, односно да наведу препоруке за унапређење примене васпитних налога. Од 25 виших јавних тужилаштава у Републици Србији ову могућност је искористило **10 (40%)** јавних тужилаштава.

У наставку дајемо њихова запажања по азбучном редоследу у одговору на питање да наведу проблеме који отежавају примену васпитних налога:

- Нерегулисани начин вођења података у КТМ уписнику, јер је предвиђена само рубрика за васпитне налоге без података о врсти и одлуци о одређивању и примени;
- Непостојање целовите евиденције о примени васпитних налога у тужилаштвима и судовима.
- Непостојање уређене процедуре примене сваке врсте васпитних налога;
- У појединим тужилаштвима се не примењује већина васпитних налога сем васпитног налога из чл. 7 ст. 1 тач. 1 ЗМ, јер нису створени услови за то;
- Није се почело са применом васпитних налога након што су Законом прописани, јер се чекало доношење неопходних подзаконских аката. Како акти нису доношени, а пракса је захтевала да се почне са применом, почели смо да их примењујемо и све до 2012. године у примени је био само један васпитни налог, из разлога што за примену 1. васпитног налога није требала сарадња других институција, осим присуства оштећеног.
- Прибављање извештаја о целисходности вођења поступка и примени васпитног налога

од месно надлежних центара за социјални рад у смислу заказивања рочишта за давање изјава о примени васпитног налога и недостајућих извештаја у датом тренутку од надлежних центара;

- Неадекватно праћење реализације васпитних налога и изостанак или неблаговремено достављање извештаја надлежних ЦСР или извештаји без процене о испуњености васпитног налога, већ искључиво на захтев тужилаштва;

- Није постојао Правилник или други правни акт о примени одређених васпитних налога којим би био уређен начин извршења одређених васпитних налога;

- ЦСР није имао закључене Протоколе о сарадњи са хуманитарним организацијама и организацијама и организацијама које обављају послове социјалног, локалног и еколошког садржаја;

- Такође, здравствене установе и саветовалишта на територији Округа немају капацитета за примену одређених васпитних налога, па ови васпитни налози не могу имати примену;

- Формалне услове за одређивање васпитних налога, у смислу постојања претходног признања кривичног дела од стране малолетника датог у присуству браниоца, је тешко испунити јер старају веће трошкове;

- Проблем је што се примењују само васпитни налози из чл. 7 ст.1. тач.1 и 2 ЗОМУКД;

- Због непостојања објективних услова ово тужилаштво није било у могућности да примењује и остале налоге из чл. 7. ст.1 тач 3, 4 и 5 ЗОМУКД;

- Нередовно одазивања млт. који су починили кривична дела на позиве тужилаштва, а поводом изрицања васпитних налога;

- Најчешћи проблеми били су неодазивање малолетника и њихових законских заступника, али и недавање сагласности оштећених лица у случајевима када је иста потребна;

- У досадашњој примени васпитних налога није било проблема.

2.3.1. ПРЕПОРУКЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИМЕНЕ ВАСПИТНИХ НАЛОГА (запажања из јавних тужилаштва)

У поменутих упитницима дате се су и следеће препоруке за унапређење примене васпитних налога:

- Проширити могућност примене васпитних налога у односу на кривична дела за која је прописана казна затвора до 8 или 10 година и проширити врсте васпитних налога;
- Могућност проширења примене васпитних налога и за тежа кривична дела „ситуационог карактера“;
- Могућност да и полицијски службеници са сертификатом за малолетнике примене

васпитне налоге;

- Одржавање већег броја семинара на ову тему, те размене мишљења и упоређивање случајева из праксе, а све у циљу бољег и јединственог приступа у решавању проблема из ове области;
 - Обезбедити услове за практичну примену изречених васпитних налога ЦСР-у у виду закључивања уговора са предузећима, установама, школама, ради омогућивања примене васпитног налога из чл. 7 ст. 1 тач 3. ЗМ-а;
 - Поједноставити формалне услове за примену васпитних налога (признање кривичног дела у одређеној форми);
 - Инкорпорисати одредбе Закона о медијацији у подзаконски пропис који се тиче примене васпитних налога. Кад приликом саслушања у полицији малолетник призна извршење кривичног дела, да се већ тада изјасни око евентуалне примене васпитног налога у односу на њега;
 - Без сталног усавршавања и стицања нових знања, апсурдно је очекивати да правосуђе буде квалитетно;
 - Да се измене уписници и евиденције у вишим јавним тужилаштвима јер постојећи уписници не познају, немају одређену рубрику која се односи на васпитне налоге;
 - Потребно је да јавни тужилац – судија који поступа у предметима малолетника то ради као искључиви посао, како је било предвиђено приликом усвајања ЗМ-а и на почетку примене;
 - Арсенал васпитних налога обогатити увођењем нових (нпр. завршавање курса познавања саобраћајних прописа и др.);
 - Информисање малолетника о начинима и условима извршења васпитног налога, као и планирање и праћење извршења васпитног налога;
 - Да се примена васпитних налога прошири и на кривична дела код којих је запрећена казна затвора преко 5 година што је нацртом новог ЗМ и предвиђено;
 - Да се закључе протоколи о сарадњи са одговарајућим установама у вези примене вас. налога;
- Неопходно је да се чешће прибегава примени васпитних налога, као и да се у одговарајући уписник уведу рубрике за прецизније евидентирање података о васпитним налозима, будући да уписници почев од 2016. године то не садрже.